

Željko Pavić, prof.

Audeo, agencija za istraživanje trzista, Osijek

Prikaz zbornika radova sa znanstvenog skupa

BOŽIDAR PETRAČ, ANTUN ŠUNDALIĆ, KRUNOSLAV ZMAIĆ (UR.) SADAŠNOST I BUDUĆNOST SELA I POLJOPRIVREDE

Zbornik radova sa znanstvenog skupa „GLOBALIZACIJA I REGIONALNI IDENTITET 2009.“

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku, Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Osijek, 2009., 278 stranica.

1. Uvod

Zbornik radova „Sadašnjost i budućnost sela i poljoprivrede“ proizašao je iz znanstvenog skupa „Globalizacija i regionalni identitet 2009.“ održanog u Osijeku 25. i 26. rujna 2009. godine. Zbornik sadrži radove koji s aspekta sociologije, agroekonomije, ekonomije, demografije i informatologije nastoje osvijetliti problematiku sela i poljoprivrede u vremenu globalizacije. Radovi, njih ukupno petnaest, podijeljeni su u dvije tematske skupine. U prvoj skupini, pod nazivom „Selo i seoski okoliš: socio-demografska analiza razvojnih potencijala“, nalazi se sedam radova iz područja sociologije i demografije. U njima se obrađuju socijalni i demografski resursi ruralnog prostora, koji proizlaze iz njegove sociokulturne i prirodne posebnosti. U drugom se dijelu, nazvanom „Gospodarski potencijali ruralnog prostora“, analiziraju različite dimenzije podizanja gospodarske konkurentnosti ruralnog prostora.

U uvodnom radu „Seoski krajobraz kao razvojni potencijal“, autora Ivana Cifrića i Tijane Trako, em-

pirijskim se istraživanjem provjeravala hipoteza o percepciji različitih vrsta krajobraza - netaknutoga, kultiviranog, seoskog, tehničkog, urbanog i zagađenog. Primjenom ljestvice semantičkog diferencijala autori pokazuju da se krajobrasi koji nose oznaku prirodnosti - netaknuti, kultivirani i seoski - percipiraju znatno povoljnije. Iako je istraživanje rađeno na prigodnom uzorku studenata Ekonomskog fakulteta u Osijeku, rezultati upućuju na značajan razvojni potencijal ovih tipova krajobraza.

U radu „Neki elementi ruralne obnove u Hrvatskoj“, autorice Maje Štambuk, upozorava se na polimorfnost ruralnog prostora i na mnogostrukost u njemu prisutnih aktera i djelatnosti, pri čemu poljoprivreda čini samo jednu od njih. Uz upozorenje o društvenoj osnovici ruralnih problema, u zaključku se rada navodi nekolicina načela na kojima valja zasnivati optimalnu koncepciju razvitka sela i ukupnoga seoskog prostora.

Rad Dražena Živića „Demografski potencijali seoskih naselja u Vukovarsko-srijemskoj županiji“

ji - prilog istraživanju urbano-ruralne polarizacije Hrvatske“ bavi se dinamičkim i strukturnim obilježjima ruralnih naselja u Vukovarsko-srijemskoj županiji u posljednja četiri desetljeća. Rezultati upućuju na regresivna demografska kretanja, ponajviše depopulaciju i starenje stanovništva, koji impliciraju značajne poremećaje u biodinamici i ekonomskim aktivnostima stanovništva, a time djeluju i kao ozbiljna prepreka društvenom i gospodarskom razvoju sela.

U radu „Cjeloživotno obrazovanje za razvoj hrvatskog sela i poljoprivrede“, čiji su autori Đurđica Žutinić i Jerko Markovina, polazi se od ideje da su nepismenost i neobrazovanost stanovništva ozbiljna razvojna zapreka ruralnih područja. Zatim slijedi prikaz statističkih pokazatelja obrazovnih potencijala seoskih područja, kao i analiza mreže obrazovnih ustanova, s posebnim naglaskom na cjeloživotno obrazovanje. U zaključku rada naglašava se potreba razvitka sustava cjeloživotnog obrazovanja primjerenog razvoju hrvatskog sela i poljoprivrede.

Autorski prilog Ivana Markešića „Analiza pisanja Glasa Koncila o poljoprivredi i ruralnom razvoju u kontekstu pregovora za ulazak RH u EU“ bavi se analizom sadržaja ovoga katoličkog tjednika, s posebnim osvrtom na pisanje o selu i poljoprivredi. Na temelju analiziranih članaka u petogodišnjem razdoblju, odnosno intervjua, reportaža i komentara koje sadrže, autor zaključuje da je Glas Koncila ispunio vrlo značajnu društvenu funkciju dodatno rasvijetljavajući problematiku hrvatskog sela i poljoprivrede.

U radu „Religijske promjene i ruralna religioznost“, autora Željka Pavića, pokušava se utvrditi u kojoj su mjeri suvremena religijska kretanja prisutna na urbanom i ruralnom prostoru Slavonije i Baranje. Rezultati provedenoga empirijskog istraživanja pokazali su da ruralni prostor još uvijek karakterizira jača religioznost, kao i tradicionalniji stavovi o društvenoj ulozi religije. Dodatna analiza pokazala je da se neki od tih rezultata ne mogu objasniti nižim stupnjem obrazovanja seoskih stanovnika, što upućuje na zaključak da je selo još uvijek donekle poseban sociokulturni entitet u usporedbi s gradom.

Prvu skupinu priloga u ovome zborniku zaključuje rad „Što je 'seosko' u selu danas?“, autora

Antuna Šundalića. U njemu se kroz analiziranje tradicije, zajedništva i solidarnosti, prirodnosti okruženja, infrastrukture, demografije i pogleda na budućnost regije, odgovara na pitanje o specifičnostima ruralnog prostora nakon tranzicijskih promjena. Rezultati anketnog istraživanja pokazuju da je selo u očima ispitanika djelomično još uvijek prostor tradicije i zajedništva, no da postaje i sve heterogenija sredina koju obilježava želja mladih i obrazovanih ljudi za odlaskom. Kod stanovnika gradova prisutna je i svojevrсна „romantizacija“ sela i seoskog načina života.

Drugi dio zbornika otvara rad „Poljoprivreda i ruralna tranzicija“ autora Krunoslava Zmaića, Božidara Petrača i Tihane Sudarić. Autori konstatiraju vrlo nepovoljno naslijeđe ruralnih krajeva Hrvatske, koje se očituje u zaostajanju u pogledu demografskih, sociokulturnih i prostorno-planskih indikatora. U radu se sugerira da bi izlaz iz ovako nepovoljnog stanja mogla predstavljati multifunkcionalna poljoprivreda i integralni ruralni razvoj. Diverzifikacija poljoprivrednih aktivnosti i njihovo dopunjavanje nepoljoprivrednim sektorima, kao i osiguravanje netržišnih javnih dobara, osnovne su sastavnice ovakvog razvojnog koncepta.

Rad „Strategija razvoja seoskog turizma baranjskog područja“, čije su autorice Jadranka Deže i Jelena Kristić, propituje mogućnost razvoja seoskog turizma kao dopunske djelatnosti poljoprivrednih gospodarstava na području Baranje. Empirijska analiza obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava pokazala je njihove značajne sociodemografske potencijale. Stoga autorice zaključuju da Baranja kao regija ima komparativnu prednost za razvoj seoskog turizma.

Rad „Financijski instrumenti u poljoprivredi za područja posebne državne skrbi“, autora Branimira Markovića i Domagoja Karačića, bavi se različitim financijskim poticajima koje država nudi kako bi se potaknuo razvoj područja od posebne državne skrbi. U radu je podrobnije objašnjena nekolicina poreznih olakšica, kao i dostupni kreditni programi. Autori zaključuju da takvi poticaji nude različite mogućnosti, koje bi trebalo bolje prezentirati kako bi se privukli investitori koji osigurali povećanje zaposlenosti i razvoj ovih područja.

Autorice Ljubica Ranogajec i Ana Crnčan u radu „Računovodstvo u funkciji povećanja konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava“ naglašavaju korist računovodstvenih informacija u razvoju poljoprivrede, osobito kada su u pitanju mala i srednja poljoprivredna gospodarstva. Autorice posebno ističu potrebu uvođenja međunarodnih računovodstvenih standarda, osobito Sustava poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka kojeg zahtijevaju smjernice Europske unije i koji otvara nove mogućnosti korištenja računovodstva u poljoprivrednoj proizvodnji.

Rad „Utjecaj CEFTA sporazuma na vanjskotrgovinsku razmjenu poljoprivrednih proizvoda u Bosni i Hercegovini“ autora Ferhata Čejvanovića, Kadrije Hodžića, Ermine Grozdanić i Ševala Suljkanovića, bavi se učincima CEFTA sporazuma u ovom okruženju. Osobito se analizira razmjene poljoprivredne proizvodnje Bosne i Hercegovine i susjednih zemalja, te se ističe da je CEFTA sporazum donio mješovite rezultate u pogledu vanjskotrgovinske bilance BiH.

U radu „Važnost branda prilikom kupovine poljoprivredno-prehrambenih proizvoda“ autora Ivane Jelušić i Zdravka Tolušića, ističe se da potrošači rado kupuju renomirane brandove kada su u pitanju poljoprivredno-prehrambeni proizvodi. Mada potrošači ne smatraju da iza poznatog branda nužno stoji kvaliteta, autori u zaključku ističu da je izgradnja branda važan preduvjet tržišne konkurentnosti.

Danijel Šabić u radu „Značajnost 'Cijene proizvoda' i 'Zemlje porijekla' u procesu kupovine mesa“ empirijskim istraživanjem utvrđuje u kojoj su mjeri ovi čimbenici važni u svijesti kupaca. Rezultati istraživanja upućuju na to da i cijena i zemlja porijekla imaju vrlo važan utjecaj pri kupovini, što opravdava korištenje zemlje porijekla u promidžbene svrhe. Utvrđena je i nekolicina statistički značajnih razlika u pogledu važnosti ovih čimbenika s obzirom na pojedine demografske kategorije kupaca.

U radu „ICT u poljoprivredi i njihov značaj u budućnosti poljoprivrede i ruralnih područja“, kojim se zaključuje ovaj zbornik, autor Josip Mesarić upozorava na nedovoljnu primjenu informacijsko-komunikacijskih tehnologija u poslovanju poljoprivrednih gospodarstava. Autor rješenje vidi u aktivnijoj ulozi

države, kao i u poticanju obrazovanja potencijalnih korisnika ovih tehnologija.

Zaključno se može reći da ovaj zbornik svojom interdisciplinarnošću, ozbiljnošću teorijskih analiza i mnoštvom aktualnih podataka, zainteresiranom čitatelju omogućava zanimljiv uvid u hrvatsku ruralnu tranziciju u kontekstu unutarnjih razvojnih problema i globalizacijskih izazova.